

MOLDAVICA ȘI VALAHICA ÎN COLECȚIA BIBLIOTECII BRUKENTHAL

VETURIA JUGĂREANU

În urma cercetării arhivei Bibliotecii Brukenthal, vom expune unele rezultate privind atit achizițiile de cărți moldavica și valahica făcute de către această bibliotecă precum și relațiile întreținute de către exponenții acestor preocupări în perioada anilor 1846—1847.

Cu privire la îmbogățirea colecțiilor din Biblioteca Brukenthal se găsesc, în arhiva acestei biblioteci, acte atit din timpul vieții baronului Brukenthal cit și după moartea lui. Referindu-ne la perioada anilor 1846—1847, aceste acte cuprind informații bogate cu privire la relațiile întreținute de bibliotecarul de atunci, Johann Ludwig Neugeboren cu baronul Geringer și cu baronul Eugen von Friedenfels de la Viena. Din numeroasele scrisori ale acestora se pot identifica publicațiile cerute de Ludwig Neugeboren atit din cele nou apărute pe piață cit și din cele de anticariat, precum și materialul oferit de cei doi furnizori de la Viena. Pe lângă bogata corespondență întreținută de aceștia se găsesc de asemenea, ofertele, facturile și listele în care apar înșirate titlurile tuturor cărților achiziționate de Biblioteca Brukenthal în perioada anilor amintiți mai sus. Între aceste titluri găsim o colecție întreagă de tipărituri apărute în Moldova și Țara Românească.

Urmărind achizițiile moldavica și valahica dăm, în cele ce urmează, descrierea exactă a informațiilor găsite în arhivă cu privire la proveniența acestui material. Într-o factură din anul 1846 apare la rubrica intrări în luna februarie printre altele și însemnarea în limba germană «De la Walbaum (cunoscut librar din București) comanda vallachica în valoare de 58 florini». Mai jos se anunță sosirea citorva moldavica. Urmărind în continuare intrările în luna martie, dăm într-adevăr de confirmarea

sosirii acestor moldavica. Textul din factură, în traducere, sună în felul următor «*moldavica conform listei anexate*» și în continuare «*Szavul cu cheltuielile de transport în valoare totală de 62 florini*». Trebuie să precizăm că Szavul este un moldovean, cunoscut al lui Geringer pe care-l vom întâlni semnat pe unele cărți și care se pare că s-a ocupat cu transportul lor.

Într-o altă factură din anul 1846 găsim trecute cheltuielile de pe întreg anul respectiv și în care apare din nou însemnarea: «*lui Walbaum pentru câteva vallachica 58 florini*» și de astă dată în loc de moldavica apare însemnarea: «*lui Georg Asachi și Mich. Kogălniceanu (o notă de) 62 florini pentru câteva moldavica*».

Iată deci în aceste facturi câteva informații importante. Relațiile culturale și circulația cărții românești din Moldova și Țara Românească în Transilvania la începutul secolului XIX este un fapt dovedit încă o dată în mod incontestabil prin existența acestor acte. Figuri proeminente din trecutul cultural al țării noastre, inițiatori ai mișcării naționale din Moldova — Asachi și Kogălniceanu — întrețin legături cu reprezentatii culturii iluministe din Transilvania, fapt dovedit de altfel și de alte documente din arhiva Muzeului Brukenthal.

Pentru a se obține noi informații în legătură cu achizițiile moldavica și valahica s-au studiat listele de cărți precum și cărțile înseși. În total, numărul cărților cumpărate de baronul Geringer pentru Biblioteca Brukenthal în anii 1846/47 se ridică la 57 volume dintre care 41 moldavica și 16 valahica în valoare de 120 florini. Din păcate, din acest număr, figurează în evidențele de astăzi ale bibliotecii numai 41 de volume, lipsind în special periodicele și mai ales periodicele moldavica. Între timp unele din aceste lucrări au fost recuperate prin exemplare de proveniență mai târzie.

Pentru orientare dăm câteva titluri din valahica intrate pe această cale în Biblioteca Brukenthal: «*Almanahul literar*» pe anul 1839, «*Anmanah al Statului*» pentru anul 1842 și «*Anuarul Principatului Țării Românești*» din același an sînt câteva titluri de periodice apărute la București. «*Lista alfabetică a orașelor și satelor din întreg principatul Valahiei*» precum și «*Regulamentul privind școalele publice*». «*Regulamentul organic pentru Valahia*» sau «*Regulamentul judecătoresc*» din 1839 sînt completate de «*Condica lui Ypsilante*» sau de aceea întocmită de Roset-Bibica și Manu. Mai adăugăm lucrarea lui Tîmpianul: «*Geografia Țării Românești*» și «*Manualul de istorie a Principatului României*» a lui Aaron apărut la București în 1839 în 2 volume.

Mult mai bogată este lista materialului din colecția moldavica. Titluri ca «*Albina Românească*», «*Buletin, Foaie oficială pe anul 1846*», «*Le glaneur moldo-valaque*» (Spicuitorul) din anul 1841, «*Calendarul pentru bunul gospodar*»

redactat de Ion Ionescu de la Brad — demonstrează în general avântul luat de periodicele din Moldova. Apar și nenumărate traduceri din literatura franceză și germană. O încercare de istorie a Moldovei, e lucrarea lui Stamati Costache intitulată « Povestea povestelor ». Tot din lista moldavicelor amintim existența unui exemplar din « Regulamentul Organic al Principatului Moldovei din 1837 » și un exemplar din « Codicele Sturzan » din 1833. De remarcat și unul dintre primele ziare de popularizare a științei scos de Dr. Virnav intitulat: « Poveștile senetetzii și al economiei » scos la Iași în 1845 precum și lucrarea lui Cuciureanu: « Descrierea celor mai însemnate spitale din Germania, Anglia și Franța pentru urzirea unui spital central în Iași », cărți axate pe preocupări cu totul noi.

Apare de asemenea « Repertoriul teatrului național din Iași » întocmit de Vasile Alecsandri. Acest exemplar se remarcă și prin dedicația adresată lui Theodor Codrescu semnată de autor. Pe baza unor asemenea mărturii, de altfel, putem continua stabilirea relațiilor de care ne ocupăm în această evocare. Astfel găsim în lucrările lui Theodor Codrescu: « O călătorie la Constantinopol » și « Dialoguri franceze-românești pentru tinerime » apărute la Iași în 1844 și 1846, câte o dedicație adresată baronului Geringer făcută de autor în limba română. În prima lucrare dedicația sună: « Domniei Sale Domnului baron și consilier de Geringer. Autorul ». În a 2-a: « În semn de respectu Domniei Sale Domnului baron de Gheringher, T. Codrescu ». Dedicățiile amintite duc la prezumția existenței unor relații de stimă reciprocă între Geringer și cunoscutul scriitor și traducător moldovean.

Încă o mărturie importantă de acest fel o aduce însemnarea din « Hronicul Româno-Moldo-Vlahilor » al lui Dimitrie Cantemir, apărut în Iași în 1835. Această carte are dedicația în limba germană: « Als Zeichen der tiefsten Hochachtung und dankbarkeit Sr. Hochgeboren dem Herren k. k. Regierungsrathe Baron von Geringer verehrt von Alexander Szavul. k. k. Feldwebel vom 17 siebenb. Grenzregt. Jassy, 26 April 1844 ». (Ca semn de adîncă stimă și recunoștință excelenței sale Dlui consilier regesc Baron von Geringer dăruit de Alexandru Szavul, plutonier din regimentul 17 din Transilvania, Iași, 26 aprilie, 1844). Prin urmare această carte a fost dată în ziua de 26 aprilie 1844 la Iași, consilierului baron Geringer de către Al. Szavul care e una și aceeași persoană cu aceea semnalată și în factura de transport a cărților destinate Bibliotecii Brukenthal. Din această însemnare lucrul cel mai important de reținut este că baronul Geringer se afla la această dată la Iași. Altfel nu ar avea sens precizarea locului și datei de mai sus, dacă donația s-ar fi făcut într-altă parte. Prezența lui Geringer în Moldova ar explica cu atît mai mult relațiile de prietenie ale acestuia cu

Asachi, Kogălniceanu, Theodor Codrescu și alți fruntași ai vieții culturale din Moldova.

Legăturile de prietenie s-au putut strînge pe parcurs, deșteptînd și lui Geringer un interes deosebit pentru tipăriturile din Moldova și Țara Românească. După ce Asachi și Kogălniceanu, întorși în țară, au început dinamica acțiune de animație culturală, e ușor de admis că baronul Geringer a fost atras să viziteze Iașul și probabil Bucureștiul. În cursul acestei vizite, semnalată în anul 1844, Geringer a avut timpul necesar să cunoască și să prețuiască preocupările și realizările culturale precum și bogatul număr de tipărituri atît din Moldova cît și din Țara Românească. Dovada palpabilă o avem în colecția de moldavica și valahica ajunse în Biblioteca Brukenthal prin intermediul și recomandarea lui.

Dacă actele de arhivă dovedesc în ultima analiză contribuția lui Geringer la îmbogățirea Bibliotecii Brukenthal cu o colecție de carte veche românească este neîndoios că același merit îl are și bibliotecarul Ludwig Neugeboren care prin comanda făcută dovedește același interes și apreciere pentru acest material.

Interesul lui L. Neugeboren pentru istoria și cultura românilor este confirmat atît de achizițiile de tipărituri, moldavica, valahica sau transilvanica în limba română cît și de numeroasele exemplare de cărți rare care vorbesc despre țara noastră, apărute în străinătate, material care apare foarte des în listele de cărți achiziționate de el. Tot în aceste liste trebuie semnalată și apariția unei foarte bogate colecții de documente din secolele XVI și XVII privind de asemenea istoria țării noastre și îndeosebi relațiile Munteniei cu Ardealul.

Orientarea și perspectiva largă prin care s-a înțeles adevărata menire a unei biblioteci, de a strînge și păstra documentele tipărite și manuscrise privind istoria și cultura românească au fost de altfel și o consecință a mișcării de eliberare socială, națională și culturală pașoptistă. Ideologia revoluției din 1848 și-a pus amprenta în mod hotărîtor înainte chiar de această dată, în felul de gîndire și în orientarea de perspectivă mult mai largă în problemele de interes social și cultural ale epocii.

BIBLIOGRAFIE

1. Briefwechsel zwischen Baron E. v. Friedenfels. Wien; Baron Geringer, 1846/47 und Prof. I.L. Neugeboren. Ms. H.5. Nachlass I.L. Neugeboren. Colecția manuscrise Bibl. Muz. Brukenthal.
2. Listele cărților cumpărate pentru Biblioteca Brukenthal, 1838—1948. Brukenthalisches Hausarchiv. Colecția manuscrise, Bibl. Muz. Brukenthal.
3. Akten betr. die Stiefung, Eröffnung, Einrichtung u. Verwaltung des Brukenthalischen Museum 1803—1854. Manuscris C.D. 48 Brukenthalische Hausarchiv. Colecția manuscrise Bibl. Muz. Brukenthal.